

**Пам'яті видатного академіка
та просто хорошої людини**

ЛУК'ЯНОВОЇ ОЛЕНИ МИХАЙЛІВНИ

Наукова і медична спільнота України зазнала тяжкої втрати. 15 серпня 2014 р. на 92-му році пішла з життя **Олена Михайлівна Лук'янова**, академік НАН та НАМН України та РАМН, видатний педіатр, всесвітньовідомий учений та організатор охорони здоров'я і громадський діяч, директор Інституту педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України (1979–2005 рр.), Почесний президент Асоціації педіатрів України, лауреат численних Державних премій та нагород України, Почесний громадянин міста Києва.

Олена Михайлівна народилась на Чернігівщині в сім'ї інтелігентів-просвітників і на відчула всі негаразди того складного історичного періоду — голодомор, війна, тяжка праця післявоєнної відбудови.

Після закінчення середньої школи, за прикладом старшої сестри, Олена Михайлівна вступила до Київського медичного інституту, де навчалася на педіатричному факультеті. Але початок Великої вітчизняної війни кардинально змінив її життя. Студентка О.М. Лук'янова була змушена

повернутися до родини, доглядати за пораненими у шпиталі, рити окопи. Разом із медсанбатом Олена Михайлівна потрапила в оточення, а потім вступила до партизанського загону під командуванням А.Ф. Федорова, де була не лише медсестрою, але й розвідницею.

У повоєнні роки пані Олена отримала медичну освіту і почала працювати молодшим науковим співробітником в Інституті ОХМД, де захистила кандидатську дисертацію за фахом «Педіатрія», присвячену надзвичайно актуальній на той час проблемі рахіту. Відтоді численні наукові розробки під її керівництвом, присвячені цій проблемі, стали ключовими для науковців і лікарів. Розроблені О.М. Лук'яною та її учнями класифікація, схеми профілактики та лікування рахіту вітаміном D актуальні й сьогодні. У 1966 р. новаторські дослідження Олени Михайлівни з патогенезу та лікування рахіту були узагальнені в докторській дисертації, яку науковий світ оцінив як важливий вклад у педіатричну науку і практику. Подальші наукові дослідження О.М. Лук'янової стали вагомим внеском у фундаментальну та прикладну медицину. Основними напрямками її наукової діяльності були: дослідження порушень обміну кальцію, фосфору та вітаміну D у вагітних жінок, новонароджених і дітей раннього віку; розробка ефективних методів їх профілактики та лікування; вивчення актуальних проблем патогенезу, діагностики, лікування та профілактики захворювань органів травлення у дітей; комплексне вивчення впливу несприятливих екологічних факторів на стан біологічної системи «вагітна жінка – плід – дитина» та розробка методів профілактики й реабілітації екозалежної патології в дітей різних вікових груп. Олена Михайлівна Лук'янова вперше в сучасній науці і практиці об'єднала медицину дитинства з медициною материнства, ставши ініціатором впровадження та розвитку в Україні перинатальної медицини. Слід відзначити особливий вклад Олени Михайлівни у справу ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській атомній електростанції. Під керівництвом пані Лук'янової створено державну стратегію охорони жінок та дітей, які зазнали опромінення, розроблено науковий напрям щодо вивчення впливу малих доз внутрішнього опромінення на організм матері, плоду

та дитини. У доробку Олени Михайлівни – понад 600 наукових праць, у тому числі 25 монографій, 10 посібників і підручників, енциклопедій, 18 авторських свідоцтв і патентів України.

Олена Михайлівна була талановитим організатором – багато років працювала заступником директора інституту з наукової роботи, а потім очолила його. Саме в цей час розпочалося будівництво нового комплексу інституту за новою адресою, і ті сучасні корпуси, які нині є Інститутом педіатрії, акушерства і гінекології заслуга невтомної цілодобової праці Олени Михайлівни. Пані Лук'янова підготувала цілу плеяду відомих в Україні та за її межами учених, лікарів та організаторів охорони здоров'я. Завдяки її діяльності Інститутом педіатрії, акушерства і гінекології став науково-практичним центром для педіатрів країни. До неї, як до вогника, тягнулись люди, і для кожного вона знаходила потрібні слова, поспішала на допомогу. Великою школою для дитячих лікарів були її клінічні обходи, які дозволяли навчитися клінічному мисленню, правильному діагностичному пошуку та вибору оптимальних шляхів лікування. Визначний організатор науки, О.М. Лук'янова була одним із засновників Національної академії медичних наук України, куратором ряду важливих національних та державних медико-соціальних програм, спрямованих на поліпшення охорони здоров'я дітей та жінок України.

Олена Михайлівна вела велику громадську діяльність, була членом Всесвітньої та Європейської асоціації перинатологів, виконкомом Міжнародної асоціації педіатрів, протягом багатьох років була президентом Асоціації педіатрів України; брала активну участь у сесіях ООН та ВООЗ, керівництві української філії всесвітньої організації «Лікарі світу за попередження ядерної війни».

За видатні заслуги перед державою Олена Михайлівна Лук'янова нагороджена багатьма орденами та медалями України та багатьох зарубіжних країн.

Наукова і медична спільнота, колеги й учні глибоко сумують з приводу смерті академіка Олени Михайлівни Лук'янової та щиро сподіваються, що її наукові ідеї будуть втілені в практичну медицину, а життя пані Олени стане яскравим прикладом для наступних поколінь.